

Til lovforslag nr. L 145. Betænkning afgivet af Udenrigsudvalget den 18. februar 1992

Betænkning

over

Forslag til lov om ændring af lov om forbud mod handel med Den Sydafrikanske Republik

Udvalget har behandlet lovforslaget i nogle møder og har herunder stillet spørgsmål til udenrigsministeren, som denne har besvaret skriftligt. Nogle af udvalgets spørgsmål til udenrigsministeren og dennes besvarelse heraf er optrykt som bilag til betænkningen.

Udvalget har endvidere modtaget skriftlige henvendelser fra Scan Trade Fruit ApS og Specialarbejderforbundet i Danmark.

Der er af et mindretal stillet et ændringsforslag, hvorom henvises til de ledsagende bemærkninger.

Herefter indstiller et *flertal* (Socialdemokratiets, Socialistisk Folkepartis og Fremskridtspartiets medlemmer af udvalget) lovforslaget til *vedtagelse* med det stillede ændringsforslag.

Et mindretal inden for flertallet (Fremskridtspartiets medlem af udvalget) bemærker i øvrigt:

Fremskridtspartiet havde langt hellere set, at samtlige sanktioner mod Den Sydafrikanske Republik blev ophævet, da demokratiseringsbestrebelserne ellers vil blive svækket og begrænset. Samtidig medfører den fortsatte danske enegang, at det sydafrikanske folk risikerer, at volden optrappes, og at afskaffelsen af apartheidpolitikken går i stå.

I øjeblikket er Den Sydafrikanske Republik på hastig vej væk fra apartheidpolitikken. Det

te har bl.a. betydet, at Nelson Mandela er blevet løsladt, at ANC er blevet tilladt, at flere apartheidlove er blevet ophævet, og at udviklingen går hen imod et demokratisk system med en ny forfatning og flere end 20 politiske partier etc.

Problemet med fortsatte sanktioner er, at den hvide sydafrikanske højrefløj føler, at præsident F. W. de Klerk sælger for kraftigt ud uden at få nok igen. Med andre ord støtter Danmark bedst demokratiseringsprocessen i Sydafrika og det sydafrikanske folk ved at åbne op for den internationale samhandel med Sydafrika. Hele landet lider under de hårde økonomiske og handelsmæssige sanktioner, der bl.a. betyder, at Sydafrika heller ikke får de meget nødvendige investeringer fra udlandet. De hvide på højrefløjen i Sydafrika er dybt frustrerede, og spændingerne i samfundet øges dag for dag med risiko for en voldsom optrapning af volden i Sydafrika.

Naturligvis har de internationale sanktioner medført, at Sydafrika er blevet gjort opmærksom på, at omverdenen var interesseret i udviklingen i landet, men sanktionerne har nu udspillet deres rolle og medvirker nu, desværre, til at fastholde Sydafrika i en økonomisk svag rolle, der betyder, at modsætningerne mellem befolkningsgrupperne øges i et ubehageligt omfang. Med en smule realitetssans bør man kunne indse, at liberaliserings- og demokratiseringsprocessen i Sydafrika ikke længere

Bet. o. lovf. vedr. handel med Den Sydafrikanske Republik

kan stoppes, medmindre landet fastholdes i et økonomisk føregreb.

Det er bestemt ikke Danmarks opgave at bestemme, hvad forhandlingerne mellem det hvide styre og oppositionen skal resultere i. Det er en grov tilsidesættelse af den almindelige forhandlingsret at ville diktere et andet lands indre anliggender.

Fremskridtspartiet håber, at de resterende sanktioner meget snart kan ophæves. Med den seneste udvikling i de tidligere kommunistiske Øststater bør vi også acceptere den sydafrikanske udvikling frem mod et frit samfund uden anden indblanding end positiv opmuntring og råd og vejledning, når Danmark bliver spurgt.

Det stærkt statsstyrede samfund i Sydafrika har fremtiden foran sig med mulighed for et samfund med fri markedsøkonomi, demokrati, respekt for menneskerettighederne og stor fremgang såvel økonomisk som menneskeligt.

Et *mindretal* (Det Konservative Folkeparti, Venstres og Centrum-Demokraternes medlemmer af udvalget) indstiller lovforslaget til *vedtagelse uændret*.

Mindretallet kan ikke stemme for det stillede ændringsforslag.

Et *andet mindretal* (Det Radikale Venstres medlem af udvalget) kan hverken stemme for eller imod lovforslaget og det stillede ændringsforslag.

Mindretallet har såvel under lovforslagets 1. behandling som under udvalgsarbejdet opfordret regeringen til at sandsynliggøre, at der var behov for en generel adgang til at dispensere fra lov om forbud mod handel med Den Sydafrikanske Republik. Som det fremgår af svaret på spørgsmål 5, har regeringen imidlertid ikke kendskab til, at andre virksomheder end firmaet Skamol A/S har et akut behov for dispensation. Der er således ikke noget behov for den generelle dispensationsadgang, som regeringens lovforslag åbner for. Dertil kommer, at udenrigsministeren meget klart har givet udtryk for, at han ønsker at bruge lovforslaget i sine bestræbelser på omgående at fjerne de resterende sanktioner mod Sydafrika. Således

hedder det i svaret på spørgsmål 7: »Det, der nu er på den politiske dagsorden, er ophævelse af sanktionerne i deres helhed«.

Mindretallet ønsker ikke at bidrage til regeringens underminering af sanktionslovgivningen mod Sydafrika og ville derfor stemme imod lovforslaget, dersom det skulle komme til afstemning ved 3. behandling i sin nuværende form.

Samtidig har mindretallet imidlertid stor forståelse for de problemer, som Skamol A/S står over for. Virksomheden er fuldstændig afhængig af at kunne importere råstoffet vermiculit fra Sydafrika og har af samme grund tidligere fået dispensation fra importforbudet. En nærliggende løsning på virksomhedens problem vil være en særlig dispensationsadgang for det pågældende råstof, således som det foreslås af Socialdemokratiet og Socialistisk Folkeparti. Fra regeringens side har man imidlertid skarpt afvist en sådan fremgangsmåde med henvisning til, at lovgivning om »en enkelt virksomheds retsforhold bør så vidt muligt undgås«, og at der ville være tale om en *lex Skamol*.

Mindretallet finder regeringens argumentation uholdbar, når den selv samtidig foreslår en dispensationsadgang, som alene er begrundet med behovet hos én virksomhed, nemlig Skamol A/S. Men generelt deler mindretallet den holdning, at lovgivning om enkeltpersoner eller -virksomheder kun bør forekomme i særlige tilfælde og efter nøje overvejelse. På den baggrund har mindretallet arbejdet for at samle et bredt flertal, som i fællesskab kunne stemme for det stillede ændringsforslag og derigennem kunne fjerne de betænkeligheder af principiel karakter, som måtte findes.

Beklageligvis har det vist sig umuligt at samle et sådant flertal, idet specielt regeringspartierne har afvist overhovedet at drøfte muligheden. Mindretallet ønsker imidlertid ikke at forhindre andre i at løse de problemer, som Skamol A/S står over for, og vil derfor undlade at stemme, når ændringsforslaget kommer til afstemning. I konsekvens heraf vil mindretallet også undlade at stemme til lovforslaget ved 3.

behandling, dersom ændringsforslaget vedtages.

Et tredje mindretal (Kristeligt Folkepartis medlem af udvalget) indstiller lovforslaget til *vedtagelse uændret*. Mindretallet kan hverken stemme for eller imod det stillede ændringsforslag.

Mindretallet foreslog allerede i november 1990, at Danmark som led i kampen mod apartheid skulle bruge en trinvis afvikling af sanktionerne betinget af de skridt, som Sydafrika tog i positiv retning.

Ved ophævelsen af de fire værste apartheidlove i juni 1991 burde Danmark være gået et skridt videre for herved at styrke mulighederne for at holde demokratiseringsprocessen i gang.

Det lykkedes i sommerens løb at skabe et bredt flertal for den såkaldte køreplan, og Kristeligt Folkeparti mener, at demokratiseringsprocessen forløber sådan, at det fortsat er klogt og rigtigt at fortsætte den trinvis afvikling af sanktionerne for at stække den konservative højrefløjs indflydelse.

Kristeligt Folkeparti er derfor positivt indstillet over for at tage et lille skridt ad gangen og ville kunne stemme for lovforslaget i udenrigsministerens version.

Socialdemokratiets og Socialistisk Folkepartis ændringsforslag ligner enkeltsagslovgivning i så høj grad, at Kristeligt Folkeparti ikke ønsker at stemme for det, men heller ikke vil stemme imod det, da det trods alt er et skridt.

Ændringsforslag

Af et *mindretal* (S og SF), tiltrådt af et *mindretal* (FP):

Til § 1

1) Nr. 1 udgår, og i stedet indsættes:

»I § 1, stk. 2, indsættes efter nr. 2 som nyt nummer:

»3) vermikulit, og«.

Nr. 3 bliver herefter nr. 4.«

Bemærkninger

Til nr. 1

I stedet for at åbne op for en generel dispensationsadgang for industriministeren begrænses ændringsforslaget til kun at omfatte dispensation for stoffet vermikulit. Således som det foreligger oplyst for Folketingets Udenrigsudvalg, har den virksomhed, der er afhængig af vermikulit i sin produktion, gjort en ihærdig indsats for at finde et andet land end Sydafrika at importere stoffet fra. Dette er imidlertid ikke lykkedes, hvorfor forslagsstillerne finder det rimeligt at undtage stoffet fra forbudet mod indførsel af varer fra Sydafrika.

I forbindelse med udenrigsministerens svar på udvalgets spørgsmål nr. 3 erkender forslagsstillerne, at det i almindelighed er u hensigtsmæssigt at lovgive for en enkelt virksomhed. Imidlertid drejer det sig om et specielt produkt, og lovgivningen forventes at blive af kortere varighed.

Helen Beim (S) Holger Graversen (S) Lotte Henriksen (S) Rosing (S)

Løvig Simonsen (S) Erik B. Smith (S) Pernille Forchhammer (S) Riishøj (SF)

Duetoft (CD) Agnete Laustsen (KF) Ahlmann-Ohlson (KF) Hanne Severinsen (V)

Sønderby (V) Jørgen Winther (V) fmd. Kirsten Madsen (FP) Jørgen Estrup (RV) nfmd.

Glønborg (KRF)

Nogle af udvalgets spørgsmål til udenrigsministeren og dennes besvarelse heraf

Spørgsmål 3

Hvad er baggrunden for, at ministeren i lovforslaget foreslår en generel dispensationsadgang i stedet for en speciel for firmaet Skamol A/S?

Svar:

Ifølge Justitsministeriet bør retsregler som udgangspunkt formuleres generelt. Bestemmelser, der udelukkende regulerer enkeltpersoners eller en enkelt virksomheds retsforhold, bør så vidt muligt undgås. Også hensynet til lighed for loven taler herfor. Man bør endvidere efter Justitsministeriets opfattelse være tilbageholdende med at lovgive for et enkelt meget specielt produkt. Her gælder på tilsvarende måde, at lovgivning vedrørende konkrete retsforhold bør undgås. Man kan i den forbindelse pege på, at de hensyn, der ligger bag ønsket om at tillade import af produktet vermikulit, vil kunne gøre sig gældende også for andre produkter.

Spørgsmål 5

Har ministeren kendskab til, om andre virksomheder i Danmark end Skamol A/S har behov for dispensation fra loven om forbud mod handel med Den Sydafrikanske Republik?

Svar:

Siden 15. december 1988 har der ikke kunnet gives dispensation fra forbudet mod samhandel med Sydafrika. Regeringen har derfor ikke mulighed for at give en konkret, dækkende vurdering af andre virksomheders aktuelle behov for dispensation.

Spørgsmål 7

Vedlagt fremsendes ændringsforslag udarbejdet af SF til ministerens kommentar, herunder om virksomheden Skamol A/S kan få dispensation ad denne vej.

Svar:

Det, der nu er på den politiske dagsorden, er ophævelse af sanktionerne i deres helhed; derfor er en lex Skamol endnu mindre aktuel end nogen sinde.